

Onderwijstoezicht in transitie

Myriam Lieskamp beleidsmedewerker CNV Onderwijs

De Onderwijsinspectie gaat haar toezicht ingrijpend wijzigen. Zij wil een nieuw waarderingskader invoeren. Het streven is om dit in augustus 2016 in te voeren. Het plan “toezicht in transitie” is hiervoor op 2 juli 2014 aan de Tweede Kamer voorgelegd en goedgekeurd. Er komt een gedifferentieerd toezicht. Straks kan een school het oordeel: zeer zwak, zwak, voldoende en goed krijgen. Een school die het oordeel goed heeft, kan zich ook aanmelden voor het predicaat excellente school.

In dit artikel kijken we waarom het toezicht verandert en wat deze verandering inhoudt. We bespreken hoe het toezicht van de inspecteurs verandert. We laten zien hoe het nieuwe waarderingskader in hoofdlijnen eruit gaat zien. We kijken naar de indicatoren van een school met oordeel voldoende, goed en excellent. En tot slot geven we aan welke rol CNV Onderwijs en CNV Schoolleiders in dit proces spelen.

Wat is de aanleiding?

Eén van de conclusies van het Onderwijsverslag van 2012-2013 was dat veel scholen in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs de basiskwaliteit steeds vaker op orde hebben. Met andere woorden; het aantal (zeer) zwakke scholen neemt af, niet in alle sectoren evenveel en even snel. Het is wel een hele goede ontwikkeling en een goede prestatie van alle scholen, de schoolleiders en de teamleden. De Onderwijsinspectie concludeert ook dat bij scholen die het basisarrangement hebben gekregen nog ruimte is voor verdere kwaliteitsverbetering.

Een andere conclusie die in verschillende internationale onderzoeken wordt getrokken, is dat het Nederlands onderwijs in het geheel goed presteert, maar dat er nauwelijks vooruitgang wordt gerealiseerd. De Nederlandse regering wil dat in scholen alle onderwijssectoren een kwaliteitscultuur ontstaat waarbij het voor iedereen vanzelfsprekend is om te blijven streven naar een continue kwaliteitsverbetering van het onderwijs, ook als een school het oordeel “basisarrangement” heeft gekregen. Dit alles is een reden om kritisch te kijken naar het huidige toezicht, dat gebaseerd is op Wet op het Onderwijstoezicht (WOT).

Wat is het doel?

De regering wil naar een vernieuwd toezicht in alle onderwijssectoren. Het basistoezicht is daarbij niet meer voldoende. De regering vindt dat alle scholen moeten streven naar goed onderwijs in plaats van naar het basisoniveau. Er wordt dus een gedifferentieerd toezicht ingevoerd. Er wordt dan niet alleen gesproken over zeer zwak, zwak en basistoezicht, maar ook goed en zelfs excellent onderwijs.

Wat verandert er precies?

De Onderwijsinspectie heeft op basis van de Kamerbrief van 2 juli 2014 een voorlopig ontwerp toezicht 2016 gemaakt. Er komt één waarderingskader voor de sectoren primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. In dit nieuwe waarderingskader differentieert de Onderwijsinspectie haar toezicht in drie lijnen:

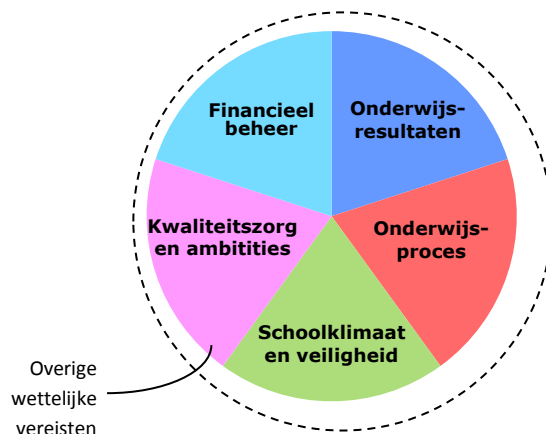
1. Scholen die risico's vertonen en niet aan de basiskwaliteit voldoen
2. Scholen die dat wel kunnen maar nog ruimte hebben om te verbeteren
3. Scholen die nu al ruimschoots aan de eisen voldoen en zich voortdurend verbeteren

De Onderwijsinspectie kijkt dus niet alleen naar zeer zwak, zwak en basis, maar ook naar goede en excellente scholen. Excellente scholen worden beoordeeld via een apart traject. Het toezicht gaat er anders uitzien op basis van bovenstaande indeling. Bij scholen die niet aan de eisen voldoen, spreekt de Onderwijsinspectie het desbetreffende bestuur stevig aan. Dat geldt zeker voor besturen die het bestuurlijk vermogen of de financiën niet op orde hebben. Daarvoor zijn verschillende interventies beschikbaar. Het toezicht hierbij is risicogericht. Concreet betekent dat de inspectie op basis van gegevens van de school, signalen uit het veld en andersoortige signalen direct reageert.

De inspectie ondersteunt scholen die aan de basiskwaliteit voldoen door het aangaan van een dialoog met bestuurders, schoolleiders en leraren. De inspectie bespreekt hoe de school er voor staat en waar mogelijkheden voor verbetering liggen. Ook het delen van goede voorbeelden is één van de mogelijkheden.

Hoe ziet het nieuwe waarderingskader eruit?

Het nieuwe waarderingskader bestaat uit vijf kwaliteitsgebieden voor het PO en VO en zes kwaliteitsgebieden voor het MBO (extra domein voor examinering). De domeinen zijn:

Funderend onderwijs

Voor de MBO sector wordt hier **examinering** nog aan toegevoegd. Elke kwaliteitsgebied is voorzien van een illustratieve toelichting. Die worden portretten genoemd. De school vergelijkt zichzelf met de beschrijvingen in de portretten door een zelfevaluatie. De inspectie geeft op basis van alle kwaliteitsgebieden een oordeel: zeer zwak, zwak, voldoende of goed. Het waarderingskader is gebaseerd op de deugdelijkheidseisen uit de verschillende sectorwetten. Daarnaast heeft de onderwijsinspectie een stimulerende taak op de aspecten die in de wet op het onderwijstoezicht worden genoemd. In het nieuwe waarderingskader zijn beide taken opgenomen.

In het nieuwe waarderingskader is er veel aandacht voor de centrale positie van de leraar en zijn professionele ontwikkeling. Met het nieuwe toezicht worden schoolleiders en bestuurders gestimuleerd om het onderwijs zodanig te organiseren dat leraren optimaal in staat worden gesteld

hun werk goed te doen. Uit vele (inter)nationale onderzoeken blijkt steeds weer de cruciale rol van de leraar bij het leren en het leerproces van leerlingen. Zeggenschap en eigenaarschap over het kunnen vormgeven van dat leerproces ligt bij de leraar. De onderwijsinspectie wil met dit waarderingskader stimuleren dat schoolleiders en bestuurders deze professionele ruimte ook daadwerkelijk bieden.

In het nieuwe waarderingskader wordt niet alleen maar naar de resultaten op het gebied van taal en rekenen gekeken maar ook naar de sociale leerresultaten (niet voor het mbo) en vervolgsucces (afgemeten aan de eigen doelen van de school). Ook kijkt de onderwijsinspectie naar de aansluiting van het aanbod, het programma en het didactisch handelen bij de behoeften en de mogelijkheden van elke leerling. Toetsing en examinering in het funderend onderwijs (primair onderwijs en onderbouw VO) krijgt ook meer aandacht. Ook de context van de school wordt meer betrokken bij de beoordeling van de school.

Het oordeel voldoende, goed en excellente scholen

Een school scoort **voldoende** als er geen tekortkomingen worden geconstateerd en de Onderwijsinspectie tegelijkertijd ziet dat de school nog ruimte heeft voor verbeteringen. De onderwijsopbrengsten zijn gemiddeld maar de Inspectie constateert dat er nog meer uit de leerlingen te halen is. Op verschillende kwaliteitsgebieden laat de school voldoende kwaliteit zien zoals leerlingenzorg, sociale opbrengsten, leerresultaten, lesgeven en het aansturen door de schoolleiding.

Een **goede** school is, volgens de inspectie, een school waar leraren onder gunstige schoolcondities goede lessen kunnen geven. Zodat alle leerlingen optimale opbrengsten in alle leer- en vormingsgebieden kunnen realiseren. In de school wordt gezamenlijk een goed onderwijsproces vorm gegeven en worden, binnen de context van de school, maximale opbrengsten gerealiseerd. De school wordt ook zodanig bestuurd en georganiseerd dat al het beleid (kwaliteitsbeleid, financieel en personeelbeleid) in dienst staat van het behoud en continue verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs.

Voor het predicaat **excellent** onderwijs kunnen scholen zichzelf aanmelden bij de Onderwijsinspectie. Excellente scholen behalen hoge resultaten op de kernvakken en op de verplichte leer- en vormingsgebieden, referentieniveaus en kerndoelen. Deze scholen bieden leerlingen een brede vorming aan. Zij maken gebruik van verdiepende en verrijkende leerstof en bieden goede ondersteuning. Excellente scholen hebben een heldere, concrete onderwijskundige visie. Deze onderwijskundige visie beschrijft op welke wijze de school invulling geeft onder andere aan het probleemoplossend vermogen, samenwerking, culturele en morele sensitiviteit en creativiteit van leerlingen.

Welke rol speelt CNV Schoolleiders en CNV Onderwijs bij dit veranderende toezicht?

CNV Onderwijs en CNV Schoolleiders nemen deel aan het zogenoemde Ringenoverleg waar relevante onderwijsorganisaties vertegenwoordigd zijn. Hier worden waarderingskaders, nieuwe wijzigingen altijd besproken. CNV Onderwijs en CNV Schoolleiders bespreken deze concepten regelmatig met onze klankbordgroepen voor het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Wilt u aan

een klankbordgroep deelnemen, stuur dan een email aan m.lieskamp@cnv.nl onder vermelding van uw naam, functie, sector en emailadres en uw lidmaatschapnummer.

Tot slot. De waarderingskaders wijzigen het komende jaar dus ingrijpend. CNV Onderwijs, CNV Schoolleiders en de Onderwijsinspectie vinden het belangrijk dat de waarderingskaders aansluiten bij de dagelijkse onderwijspraktijk. Daarom organiseren we samen met de Onderwijsinspectie een drietal bijeenkomsten over de concept waarderingskaders. Tijdens deze bijeenkomsten vragen wij u concrete feedback te geven het waarderingskader. Uw feedback wordt, waar mogelijk, meegenomen bij het ontwikkelen van de definitieve waarderingskaders.

CNV Onderwijs en CNV Schoolleiders organiseren samen met de Onderwijsinspectie drie bijeenkomsten: 25 maart primair onderwijs, 31 maart middelbaarberoepsonderwijs en 16 september voortgezet onderwijs.

Tijdens deze bijeenkomsten krijgt u eerst een uitleg over het nieuwe waarderingskader. Daarna kiest u één van de kwaliteitsgebieden waarover u graag mee wilt praten. U bespreekt dan de “portretten” en kijkt of deze goed de reële onderwijspraktijk beschrijven. Uw feedback wordt door de onderwijsinspectie gebruikt om het definitieve waarderingskader vorm te geven. U kunt zich hiervoor aanmelden via de site van CNV Onderwijs, kopje agenda. U kunt daar de gewenste bijeenkomst opzoeken. www.cnvo.nl/agenda